

Zbierka machov M. Beňu v Slovenskom národnom múzeu

M. Hájek v článku venovanom Matúšovi Beňovi (Bryonora 20, 1997) píše, že sa dosiaľ nepodarilo nájsť herbárové položky k viacerým zaujímavým druhom, ktoré Beňa zbieral: „Vzhľadom k tomu, že doklady publikoval Podpěra (1908), lze předpokládat, že doklady existují. Jejich nalezení by ale bylo komplikované, protože Beňa často měnil... svá působiště.“

Doklady však existujú. J. Duda (Bryonora 21: 17, 1997) už upozornil na materiál uložený vo Vlastivednom múzeu v Olomouci. Bryologickéj verejnosti je dosiaľ neznáme, že ďalších niekoľko sto dokladov, predovšetkým z okolia Strážnice a z Bielych Karpát, sa nachádza v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave. Pod inventárnym číslom 3 (spolu 1676 exemplárov) sú tu totiž zahrnuté aj zbierky machorastov bývalého Slovenského vlastivedného múzea a medzi nimi práve machy Beňove. Prípadných záujemcov o štúdium Beňových dokladov treba upozorniť, že sa neuchovávajú oddelene, ale sú zaradené v generálnom herbári machov.

V archíve Slovenského národného múzea (Fond Slovenského vlastivedného múzea, krabice 5 a 7) sa uchováli Beňove správy, z ktorých hodno zacitovať aspoň dve:

1. „Velectění pánové!
Zasílám Vám pro Museum sbirku mechů, jež jsem získal výměnou od spolku "Berliner bot. Tauschverein". S hlubokou úctou

L. Kostelec 17. X. 1931 M. Beňa“

2. „Ve'lacteni pánovia!
Pretože môj zrak je už tak soslably, že ďalej v bryológii nemôžem pracovať, darujem Vašmu muzeu doktoré svoje knihy a herbár, ktorý mi bol po dlhé roky vôdcom a príručkou. Týmto nepatrným darom chcem sa Vám odvdčiť za Vašu šlachetnosť a sľubujem Vám že budem povždy na Vaše muzeum pamätať.

Strážnica, 5. dňa mes. listopadu 1935

Matouš Beňa“

Náklonnosť M. Beňu k Slov. vlastivednému múzeu možno vysvetliť prostredníctvom kroměřížskeho rodáka prof. dr. V. Nábělka (1894-1942), ktorý sa tiež zaoberal štúdiom cévnatých rastlín, ale aj machov a pravdepodobne Beňovi dajakým spôsobom pomáhal. O určitom druhu podpory svedčí ostatne aj záver druhého Beňovho listu. Prof. Nábělka bol v rokoch 1933-1938 referentom zoológicko-botanického a antropologického odboru múzea, v rokoch 1931-1939 mimoriadnym profesorom na Lekárskej fakulte KU v Bratislave.

Poznámka. Pokiaľ ide o písanie Beňovho mena, rešpektoval som transkripciu uvádzanú v Hájkovom článku, hoci samotný Beňa sa tak v listoch ako aj na schédoch svojich zberov označoval ako "Beňa".

Ivan Pišút

Mezinárodní workshop na Ukrajině

Pod patronací Darwin Initiative se u příležitosti 100. výročí narození významného ukrajinského lichenologa A.M. Oxnera (1898-1973) uskutečnilo ve dnech 25.-30. května 1998 mezinárodní setkání „Lobarion lichens as indicators of the primeval forests of the Eastern Carpathians“ (viz Bryonora 19: 22). Akci organizoval Botanický ústav M.H. Cholodného v Kyjevě spolu se Správou Regionálního krajinného parku Stuzica; hlavním organizátorem byl S.Ja.Kondratjuk. Celkem se zúčastnilo 60 lichenologů, botaniků a lesníků ze 16 zemí Evropy a Asie. Program workshopu zahrnoval zvané přednášky, 4 poster sessions a především exkurze do lesů v různých částech parku Stuzica. Diskuse účastníků byla směřována na metody ochrany druhů společenstva *Lobarion pulmonariae* a možnosti jejich přežití, neboť hlavním cílem bylo pokračování v dlouhodobém studiu tohoto společenstva *in situ*, vytyčení a sledování trvalých ploch a transplantace stélek *Lobarion pulmonaria* za účasti B. Coppinse a P. Wolseley (Velká Británie) spolu s Ch. Scheideggerem (Švýcarsko). Z České republiky se postery

účastnili J.Liška a R.Dětinský (spoluautor Z.Palice), ze Slovenska přednáškou I.Pišůt a postery A.Lackovičová a A.Guttová. Účastníci workshopu obdrželi materiály vydané k této akci: druhé vydání checklistu lišejníků a lichenikolních hub Ukrajiny (autoři S.Ya. Kondratyuk, A.Ye. Khodosovtsev & S.D. Zelenko), publikaci věnovanou životu a dílu A.M.Oxnera (autor S.Ya. Kondratyuk) a sborník přednášek a abstraktů (editoři S.Ya. Kondratyuk & B. Coppins).

jl

Exkurze BLAM na Slovensku v roce 1999

Bryologicko-lichenologická pracovní společnost pro střední Evropu každoročně pořádá rozsáhlou exkurzní akci. Některých se, hlavně v poslední době, již zúčastnili též čeští a slovenští lichenologové a bryologové. Příští taková akce by se měla konat na Slovensku ve Vysokých Tatrách (Stará Lesná) v dnech 15.-20.8. a organizačně ji budou zajišťovat A.Lackovičová, E.Lisická a I.Pišůt. Pro následující roky jsou plány následující: Wallis ve Švýcarsku (2000), Horní Bavorsko (2001) a Jižní Tyroly (2002).

Lichenologicko-bryologické zážitky z Islandu

Lišejník puklérka islandská – *Cetraria islandica*, neboli „islandský mech“, není spojen s Islandem jen svým druhovým jménem. V životě Islandců hrál po staletí důležitou roli a že se používá dodnes jsem se přesvědčila v Reykjavíku, kde je možné zakoupit sáček puklérky v obchodě se zeleninou za 198 islandských korun (tj. asi 100 Kč).

V Národním muzeu v Reykjavíku jsem se pak dozvěděla něco víc o používání puklérky v minulosti. Mletou puklérkou se nastavovala mouka do chleba nebo ovesná kaše. Z čisté puklérkové mouky se dodnes peče tradiční vánoční pečivo. Placka velikosti karlovarské oplatky se zdobí vykrajováním a pak se peče. Kvašením puklérky se připravoval nealkoholický nakyslý nápoj, který se ředil vodou. Puklérka se používala pro konzervaci masa, protože sůl - stejně jako obilí - se musely na Island dovážet. Také tradiční vlíněné svetry se barvily odstíny hnědé nebo žluté barvy lišejníkem. Stejně jako u nás se puklérka dodnes používá ve farmacii.

Přídomek „islandský mech“ by si však patrně více zasloužil nejběžnější mechorost ostrova - *Racomitrium lanuginosum*. Porůstá masově především lávová pole představujících asi 10% rozlohy ostrova. Je tak typickou součástí islandské krajiny, že je možné ho spatřit na pohlednicích stejně jako na obrazech nejslavnějšího islandského malíře Kjarvala.

Setkala jsem se i s použitím živých mechorostů k dekorativním účelům. Například na hřbitovní zdi, kde koruna zdi byla osazena lávovými kameny bohatě porostlými především *R. lanuginosum*, nebo v reykvavické botanické zahradě, kde oddělení kapradin bylo doplněno balvany s porosty mechů. Nejzajímavější však bylo použití mechorostů k výzdobě přizemní zdi reykvavické radnice. Po zdech, které mají jen malá loďní okénka neustále stěká voda a trvale zavlažuje zdi, které jsou porostlé mechy (většinou zástupci rodu *Brachythecium*).

Nad'a Gutzerová

UZÁVĚRKA PŘÍŠTIHO ČÍSLA: 31. března 1999

Uvitáme příspěvky psané na počítači (NLQ) nebo psacím strojem s novou páskou a bez rukopisných oprav a dalších poznámek (z důvodu možnosti převodu textu na PC scannerem bez ručního přepisování). Nejvíce vítány jsou příspěvky na disketě (Word for Windows, v T602, popř. ASCII file). Při zaslání příspěvků je též možno využít elektronickou poštu s následujícími adresami: sold@prftec.natur.cuni.cz nebo liska@ibot.cas.cz. Hlavní články prosíme s anglickým abstraktem. Redaktoři si vyhrazují právo na úpravu rukopisů, popř. krácení.